

15 Σεπτεμβρίου 2017

Θεία Λατρεία: Η σύνθεση Ευχαριστίας και Θεραπείας (Πρωτοπρ. Βασίλειος Ι. Καλλιακμάνης, Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=170133>]

12. Πέρα όμως από όσους ασχολήθηκαν ειδικά με τη λατρεία, σταθμό νομίζω ότι αποτελεί η ευρύτερη συζήτηση μεταξύ κορυφαίων θεολόγων του εικοστού αιώνα για το χαρακτήρα της λατρείας. Κατά πόσο δηλαδή η λατρεία είναι στατική και τυπο-λα-τρική ή έχει δυναμικό, ζωντανό και χα-ρισματικό χαρακτήρα. Σχηματικά θα μπορούσε να λεχθεί ότι, διαμορ-φώ-θηκαν δύο κυρίως τάσεις, που διαφο-ρο-ποιούν ή υπερτονίζουν τη νη-πτι-κή - η--συ-χα-στική παράδοση από τη μια μεριά και την εκ-κλησιολογική - ευ--χα-ρι--στιοκεντρική πα-ράδοση από την άλλη. (Στο διάλογο αυτό έλαβαν μέρος πολλοί. Θα αναφερθώ μόνο σε τρεις και θα κλείσω την εισήγησή μου). Οι δύο αυτές τάσεις ίσως εκ-φρά--ζουν το κλί-μα πού δη-μιουργήθηκε με τη συγγραφή δύο αξιόλογων δι-δα--κτο-ρι-κών διατρι-βών, οι οποίες εκπο-νή-θηκαν κατά την δεκαετία του 1960 και πλού-τισαν τα θεολογικά γράμ--ματα[24]. Η πρώτη διδακτορική διατριβή συ-ντάχθηκε από τον μακαριστό κα-θη-γη-τή στη Θεολογική Σχολή Θεσ-σα-λο-νίκης π. Ιωάννη Ρωμανίδη και η άλλη από τον κα-θη-γη-τή Ιωάννη Ζηζιούλα (νυν Μητροπολίτη Περγάμου). Στη μία από αυτές ε-ξαί-ρονται και προ-τάσ-σονται οι συνέπειες της πτώσης και η επι-στροφή στο αρχαίο κάλ-λος με πνευ--ματική ά-σκη-ση, χωρίς να πα-ρα-θεω-ρούνται τα μυστήρια. Ε-νώ στην άλ-λη ε--ξαίρεται η ενότητα της Εκ-κλησίας, η οποία εκ-φρά-ζεται στη Θεία Ευ-χα-ριστία πού τελεί ο επίσκοπος. Στη δεύ-τερη δίδεται ιδιαίτερη βα-ρύτητα στην ευχαριστιακή εκκλη-σιο-λογία.

Πέρα από τις μονομερείς και αυτονομημένες ερμηνείες που δόθηκαν στις μελέτες αυτές, και οι οποίες μάλλον είναι απόρροια του κατακερματισμού των θεολογικών γνωστικών αντικειμένων και όχι των προθέσεων των συγγραφέων τους, η συζήτηση αυτή έχει ενδιαφέρον. Διότι συχνά λησμονείται η εσχολογική προοπτική της Εκκλησίας, υπερνιζείται η ατομική σωτηρία των χριστιανών, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ότι η κατά Χριστόν τελείωση και ο αγιασμός δεν είναι ατομικό αλλά ομαδικό άθλημα εντός της Εκκλησίας, που τροφοδοτείται από τη δωρεά του Αγίου Πνεύματος. Κι από την άλλη πλευρά, αν δε θεραπευτεί με την άσκηση η προαίρεση του ανθρώπου, η προσωπική αμαρτία του καθενός αποκτά ευρύτερες διαστάσεις και διαβρώνει το εκκλησιαστικό σώμα στην ανθρώπινη εκδοχή του. Στην ένωση και κοινωνία με τον Χριστό και τους συνανθρώπους συμβάλλει σημαντικά η προαίρεση. «Εκ προαιρέσεως γάρ η ένωσις αύτη γίνεται, ου χωρίς της ημών γνώμης», τονίζει ο άγιος Ιωάννης Δαμασκηνός.[25]

Στην βιβλική και αγιοπατερική παράδοση τα πράγματα παρουσιάζονται απλά, συνθετικά και όχι αυτονομημένα. Η σύνθεση αυτή απαντά στο συγγραφικό έργο του καθηγητή Γ. Μαντζαρίδη[26]. Η παραθεώρηση ορισμένων αληθειών και ο

υπερ-το-νι-σμός άλλων μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στην αίρεση. Κι αυτό δε συμβαίνει μόνο σε επίπεδο δόγματος αλλά και ήθους[27]. Γι' αυτό χρειά-ζε-ται ι-διαί-τερη προσοχή. Μπο-ρεί πράγματι να αγιάζονται οι χριστιανοί ως σώμα, αλλά και ο κα-θένας προσάγει στον Θεό και ιδιαίτερα στη λατρεία, όχι μόνο τα δώρα της ευ-χα-ρι-στι-ας του, αλλά και τον προσωπικό του πνευματικό αγώνα κι όχι την κακία και τα πάθη του, τα οποία δια-σπών την εν Χριστώ ενότητα και ψύχουν την α-γά-πη. Η μάλ-λον θυσιάζει κάθε ε-μπα-θές νόημα και πάθος με τη μετά-νοια, αφού στη λατρεία καλ--λιεργείται το ήθος της «συντετριμμένης καρ-διάς» και η αυτοεξομολογητική διά-θε-ση.

Τελικά πέρα από την αταξία ή την ευταξία, τους σημαντικούς σταθμούς και τους σπουδαίους ή αφανείς εκπροσώπους της η θεία Λειτουργία είναι ζω-ντα-νή και απο-τε-λεί το πνευματικό κέντρο του κόσμου. Γράφει ο Αρχιμ. Σωφρόνιος Σαχάρωφ: «Η ψυχή του ιερέως ανα-πόφευκτα θα φθάσει πολλές φορές σε εξάντληση από τη θεωρία κάθε εί-δους παθη-μά-των αφενός, και αδι-κιών και εκβιασμών αφετέ-ρου. Ακριβώς οι ανά-ρμο-στες αυτές πρά-ξεις και σχεδόν όλες οι φαινομενικά παράλογες πράξεις των αν-θρώπων α-ποτελούν ένδειξη της πτώσεως του κόσμου μας. Με επίμονη άσκηση- ο-φεί--λο-υμε να κρατήσουμε αμείωτη την έμπνευσή μας για τη λει-τουργι-κή προσευχή υ-πέρ όλης της ανθρωπότητας. Κάθε πάθος και κάθε κακοήθεια της α-μαρ-τίας, είτε σε μας τους ιδίους, είτε στους άλλους έξω από μας, αποτελούν το πε-ριεχόμε-νο της κα-θο-λι-κής αυτής προσευχής...Η Λειτουργία, στην αιώνια πνευματική της πρα-γμα-τι-κό-τη-τα, είναι θυσία για τις αμαρτίες της αν-θρωπότητος».[28]

[24] Ι. Ρωμανίδου, Τό προπατορικόν αμάρτημα, εκδ. Δόμος, Αθήνα ²1989. Ι. Ζηζιούλα (νυν Μητροπ. Περγάμου), Η ενότης της Εκκλησίας εν τή θεία Ευχαριστία και τω επισκόπω κατά τους τρεις πρώτους αιώνας, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα ²1990.

[25] Έκδοσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως 4,13, κείμεν. Ν. Ματσούκα, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1976, σ.374. Και σε άλλο σημείο, ο ιερός Δαμασκηνός γράφει: «Γίνεται τοίνυν τοις πίστει αξίως μεταλαμβάνουσιν εις άφεςιν αμαρτιών και εις ζωήν αιώνιον και εις φυλακτήριον ψυχής τε και σώματος, τοις δε εν απιστία αναξίως μετέχουσιν εις κόλασιν και τιμωρίαν, καθάπερ το του Κυρίου θάνατος τοις μεν πιστεύουσι γέγονε ζωή και αφθαρσία εις απόλαυσιν της αιωνίου μακαριότητος, τοις δε απειθούσι και τοις κυριοκτόνοις εις κόλασιν και τιμωρίαν αιώνιον». Ό.π. σ. 370

[26] Βλ. ενδεικτικά Γ. Μαντζαρίδη, *Παλαμικά*, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1973, σ. 149 κ.ε.

[27] Γ. Μαντζαρίδη, *Ηθική II*, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2009, σ. 77.

[28] Αρχι. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), *Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστι*, Έσσεξ Αγγλίας 2010. σ. 312-313.